

§ 23–24. ВУЧЫМЯ РАЗУМЕЦЬ КІНО

Кіно як від мастацтва мае ўласныя сродкі выразнасці. З іх дапамогай аўтары імкнуцца данесці да глядача задуму фільма.

Роля выявы ў кіно. Настройваючыся на сустрэчу з фільмам, глядач у першую чаргу рыхтуецца *глядзець*. Менавіта глядзець, а не слухаць. Гэта значыць, што важным сродкам выразнасці з'яўляецца *выява*. Чалавек ва ўсе часы спрабаваў захаваць свае назіранні — на камені, драўлянай дошчачцы, папірусе, паперы. Думаў пра тое, *што* намалюваць, як размясціць намалюваныя прадметы і зрабіць малюнак больш выразным. Стваральнікі фільмаў таксама задумваюцца менавіта над гэтымі пытаннямі: *што* здымаць і як зрабіць зняты матэрыял выразным.

Галоўны сродак выразнасці — дзеянне! Не кожная гісторыя можа стаць асновай фільма. Не кожнае апавяданне або аповесць можна экранізаваць. Па-сапраўднаму цікавыя гісторыі, у якіх шмат дзеяння. Чым больш у іх нечаканых паваротаў сюжэта і падзей, тым больш яскравае кіно. Прыдумайце добрае апавяданне, насычанае цікавымі падзеямі — і можаце лічыць сябе сцэнарыстам!

Такую гісторыю можна не толькі расказаць, але і намалюваць. А гэта значыць, што па ёй можна зняць кіно. Невыпадкова так папулярныя фільмы, знятыя па коміксах. Кожны малюнак комікса —



Кадры з фільма «Марозка» (рэжысёр Аляксандр Роу)

гэта асобны кадр, у якім зафіксаваны персанаж і дзеянне, якое ён здзяйсняе. Гэта можа быць адна фаза руху — напрыклад, скачок. Або яркае праяўленне эмоцый — радасць, здзіўленне, страх.

Кадр — здымак, на якім зафіксавана адна фаза руху.

Мантаж — паслядоўнае злучэнне асобных кадраў фільма.

гэта ўжо фільм. У залежнасці ад таго, як і ў якой паслядоўнасці будуць выкарыстаны кадры, можна цалкам змяніць сюжэт кінагісторыі.



Час для гледача бяжыць незаўважна. Так з дапамогай мантажу доўгую гісторыю можна зрабіць кароткай, сумную — вясёлай, невыразную — выразнай і цікавай. А фільм — яркім, дынамічным і запамінальным.

Колер і святло ў кіно. Важныя сродкі выразнасці ў кіно — колер і святло. Колеравая гама і асвятленне дапамагаюць улавіць драбнючкія дэталі падзей, якія адбываюцца на экране. У фільме «Горад майстроў» рэжысёр Уладзімір Бычкоў асаблівую ўвагу засяродзіў на колерасветлавым вырашэнні. Цёплыя і халодныя тоны

На дзейсны бок кіно мы звяртаем увагу ў першую чаргу. Пераказваючы сюжэт прагледжанага фільма, апавядальнік абапіраецца на галоўныя падзеі, у якіх вылучае і апісвае ўчынкі герояў.

Мантаж у кіно. Дзеянне ў кіно шмат у чым залежыць ад такога сродку выразнасці, як мантаж. Кожны кадр — адна падзея. Некалькі злучаных паміж сабой кадраў —

Давайце ўявім, што чалавек чакае аўтобус на працягу адной гадзіны. Сродкамі мантажу гэта можна паказаць усяго за 30 секунд. У першым кадры фіксуем першае імгненне чакання, а ў другім — апошняе.





Кадры з фільма «Горад майстроў» (рэжысёр Уладзімір Бычкоў)

падказваюць глядачу асаблівасці ўзаемаадносін герояў — прыгажуні Веранікі і герцага дэ Малікорна. Арыгінальны грым акцёра, які выконвае ролю герцага, дае яшчэ адну падказку. Ён падкрэслівае каварны характар персанажа. Закаханы ў Вераніку герцаг змятае на сваім шляху ўсе перашкоды, кожны дзень прыдумляючы новыя спосабы, як заваяваць яе сэрца.

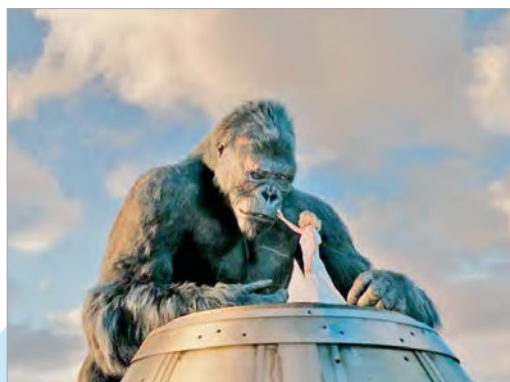
Лукавое вырашэнне фільма. Вялікае значэнне ў кіно мае гук — маўленне, музыка, шумавыя эфекты. *Кінамузыка* ўзмацняе эмацыянальнае ўздзеянне фільма на глядача. Гэта могуць быць песні, класічная або эстрадная музыка. Галоўны герой фільма «Горад майстроў» Караколь — добры і чулы юнак, які выратаваў горад ад герцага Малікорна, — выконвае дзівосную песеньку. Яна напісана ў духу старадаўніх балад і акунае глядача ў атмасферу Сярэднявечча.

Кінамузыка — музычнае суправаджэнне фільма.

Якую ролю ў кіно выконваюць дэкарацыі? Стварыць атмасферу старадаўняга горада таксама дапамагаюць дэкарацыі да фільма. Нават невялікая памылка дэкаратора можа цалкам парушыць атмасферу фільма. Таму дэталі дэкарацый да гістарычных фільмаў распрацоўваюцца на аснове старажытных рукапісаў, газет, кніг, часопісаў. Карпатліва ўзнаўляюцца дамы, помнікі архітэктуры, асобныя памяшканні. Так, напрыклад, для ўзмацнення праўдзівасці



Кадр з фільма «Кінг-Конг»
(1933, рэжысёр Мэрыян Купер)



Кадр з фільма «Кінг-Конг»
(2005, рэжысёр Пітэр Джэксан)

некаторыя сцэны фільма «Горад майстроў» здымаліся ў натуральных дэкарацыях — каля сцен манастыра Святой Брыгіты ў эстонскім горадзе Таліне.

Спецэфекты ў кіно. Важную ролю ў ажыццяўленні фантазіі аўтара фільма маюць спецэфекты. Першыя спецэфекты з'явіліся адначасова з нараджэннем кіно. Паскораныя або запаволеныя здымкі, знакаміты стоп-кадр Жоржа Мельеса...

Спецэфэкт — прыём, які выкарыстоўваецца для здымак сцэн, якія немагчыма зняць звычайным спосабам.

Сучасныя спецэфекты — гэта складаныя прыёмы стварэння персанажаў або дэкарацый. Касмічныя караблі, дыназаўры, лялечныя персанажы, гістарычныя атрыбуты, створаныя з дапамогай камп'ютарнай графікі, робяцца ўсё больш эфектыўнымі і даставярнымі.

Сапраўднае кіно аб'ядноўвае ў сабе выразныя сродкі розных відаў мастацтва. Ведаючы іх асаблівасці, мы зможам не толькі зразумець ідэю фільма, але і ўбачыць, якім чынам аўтары здолелі данесці яе да глядача.



ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Працэс стварэння фільма не проста складаны — у мастацтве гэта самы маштабны праект. Кінастудыя «Беларусьфільм» — гэта горад у горадзе. Наведайце афіцыйны сайт кінастудыі (belarusfilm.by) і паглядзіце відэаролік «Кіно снимают здесь!». Раскажыце, якія майстэрні вы ўбачылі. На што звярнулі ўвагу? Што вас здзівіла?



2. Важны сродак выразнасці ў кіно — план, або адлегласць ад камеры да здымачнага аб'екта. У электронным дадатку выберыце 3–4 выразныя планы, ахарактарызуйце іх. Паразважайце на гэтых прыкладах, якую ролю выконваюць выбраныя вамі кадры ў задуме рэжысёра.

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

3. Прачытайце верш Агніі Барто.

Сильное кино

Заранее, заранее
Всё было решено:
У школьников собрание,
Потом у них кино.
Домой придёт
Мой старший брат,
Он мне расскажет
Всё подряд,
Он объяснит мне,
Что к чему.
А я большая!
Я пойму.
И вот он начал
Свой рассказ:
— Они ползут,

А он им — раз!
А тут как раз
Она ползла,
А он как даст ему
Со зла!
Они ей — раз!
Она им — раз!
Но тут как раз
Её он спас,
Он был с ней
Заодно...
Ух, сильное кино!
Нет, видно, я ещё мала:
Я ничего не поняла.

Пра якую забавную сітуацыю распавядае паэтка? Ці бывалі ў вас такія кур'ёзныя выпадкі? Якія фільмы, на ваш погляд, адпавядаюць апісанню хлопчыка?

4. Прыдумайце арыгінальную гісторыю (5–6 сказаў). Напрыклад пра тое, як вы былі... нябачным. Займальна раскажыце гэту гісторыю, выкарыстоўваючы жэсты, паўзы, пластыку. Паспрабуйце быць максімальна выразным.